

Örgryte skolor

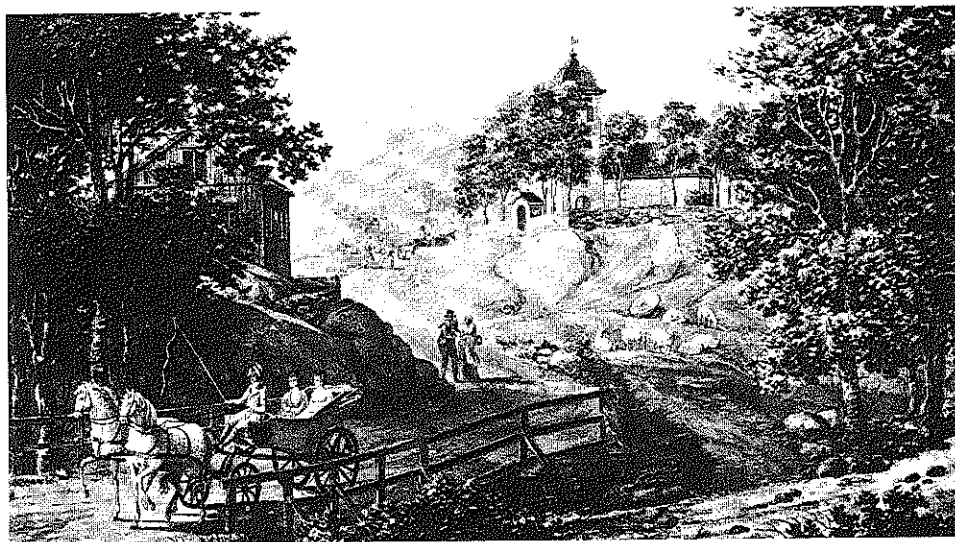
Det var så här det började

För länge sedan var Örgryte socken mycket stor. Det var på Örgryte mark som Göteborg grundlades. Socknen sträckte sig ända ut till Vinga holme. Folk i väster hade långt att gå till kyrkan. I slutet av 1700-talet lyckades man få bilda en annex-församling i Marieberg (Majorna). Präst på den tiden i både Örgryte och annexan Majeberg var prosten Magnus Roempke. Han var en framsynt och handlingskraftig man. Genom ett upprop i Göteborgs Tidningar där han säger att "folk klagar över en försummad barnuppfostran. . ." ber han om donationer och inbjuder han till en viss årliga subskription för att inrätta en skola. Församlingsborna beviljade även kollekter till skolan.

Magnus Roempke.

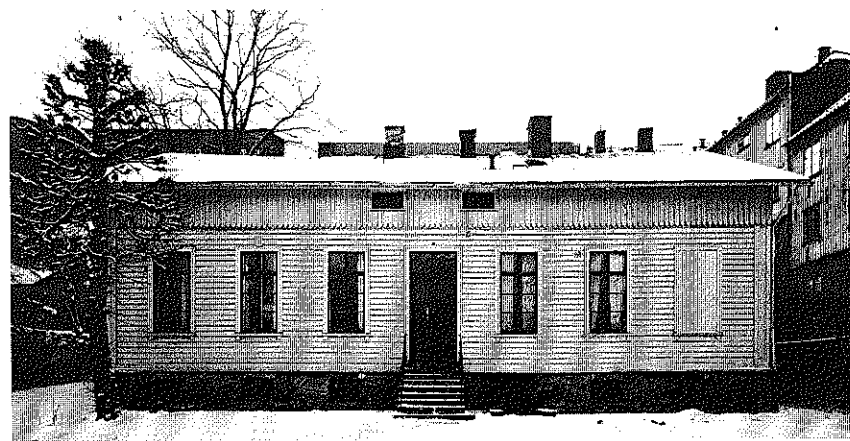
Örgryte fattigfriskola i Underås. Skolan på höjden till vänster. Vy av J F Weinberg 1811.

Redan 1793 startade fattigfriskolan i Majorna. Ett par år senare kom skolan i Örgryte igång. Någon av de tidigaste donationerna gjordes av segelsömma-

re Wulf, då han skänkte inteckningar från ett hus på Kungs Ladugårdsågor. När Katarina Belfrage år 1799 blev änka efter superkargören (skepps-

mäklare) Hans Kopman på Skårs gård donerade hon 500 riksdaler till Örgryte skola. Örgryte första skola bestod av ett fattighus och ett skolrum. Den låg där E6:an nu går fram mittemot Örgryte gamla kyrka. Den första läraren var Lorentz Berg och han hade förut varit boktryckare. Till sina meriter hade han fogat att han kunde både kroppsympa och åderlåta. Han dog 1823 och till ny lärare efter honom valdes Sven Holm. Denne fick tjänsten för att han kunde sjunga psalmer så bra. Han skulle också vara klockare och organist. Det hade man bestämt på sockenstämman. Där diskuterade man hur stor skolvavgift hemmanen skulle erlägga. År 1824 fick man betala 16 skilling banco i inskrivningsavgift till skolan. Ca 40 barn var inskrivna, men inte fler än 10 var närvarande. Genom donationer kunde man tidigt ordna med en sorts barnbispisning. Man serverade bullar och mjölk i ett hus nere vid ån i Underås. Skolläraren kunde också skriva ut lappar så att de som behövde trätofflor kunde få hämta sådana. Nu ökade relevantalet så att skolan måste byggas

ut. Magister Holm hade nära 100 elever och måste införa växelundervisning (Lancastermetoden). Hans dotter, mamsell "Fiken", undervisade i flickslöjd och det är troligt att Örgryte var först i landet med denna undervisning som gjordes möjlig genom en donation av änkefru Santesson på Underås. En av sina största donationer fick skolan i mitten på 1800-talet då grosshandlare James Dickson gav skolan 10 000 riksdaler riksmünt. År 1842 kom den svenska folkskolestadgan som påbjöd allmän skolplikt. Magister Holm fortsatte sin massundervisning till allas belåtenhet. Inte förrän på -70-talet delades undervisningen så att hälften av barnen fick gå i skolan på förmiddagen och hälften på eftermiddagen. Då kunde Sven Holm efter ett halvt sekel som lärare i Örgryte efterträdas av sin son Johan Gabriel Holm. Då inrättades också den berömda Silvanderska slöjdskolan, som genom en donation av grosshandlare Silvander på Bö, gjorde det möjligt att undervissa gossar i träslöjd.

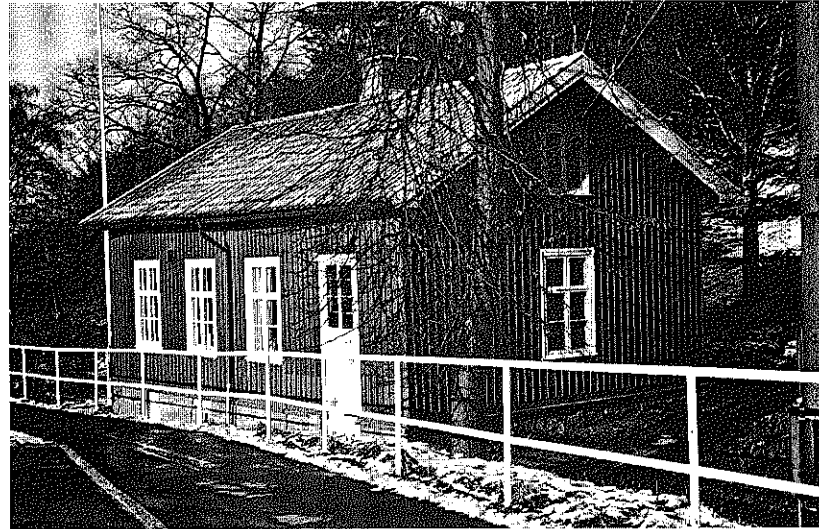
Silvanderska slöjdskolan

Den första slöjdläraren var en "tusenkonstnär" vid namn Högström. Han var på väg att utvandra till Kalifornien. Det berättas att det gick till så här när han sökte tjänsten hos skolrådet och när man vill få se hans betyg. "Det har jag inga andra än prästbetyget, ty jag är på väg till Amerika, men om jag får ett stycke trä, skall jag strax visa, vad jag duger till."

Följande dag fick han komma upp till Almedahls snickeriverkstad för att avlägga ett lärareprov. Han fick en plankbit och lämnades sedan ensam. Efter två timmar ville man se vad han gjort för mästerprov. Han hade då snidat ett fruktornament. När ingenjören på snickerifabriken fick se detta, sade han litet överraskad: "Det där hade väl herrn med sig hit." Nästa dag fick Högström hyra en svarvstol. Vid den stod han från klockan nio på morgonen till

klockan tre på eftermiddagen och svarvade till en trädosa med konstmekanism, en uppfinning av fadern och omöjlig att öppna för andra än dem, som förstod sig på knepet. När disponenten fick se dosan, sade han: "Det var en vacker urna", men öppna den lyckades han inte. De båda proverna överlämnades till skolrådsordföranden och Högström antogs som lärare vid slöjdskolan.

En gång om året hölls auktion på slöjdarbetena. Då kom alla Örgrytes honorarios dit. En auktion drog in 4 000 kronor. Sakerna värderades till 150 kronor och Högström fick fjärdedelen. Längre fram på 1900-talet beslöt sockenstämman på skolrådets förslag att disponera avkastningen av Silvanders donation till upprättande av barnkrubbor.

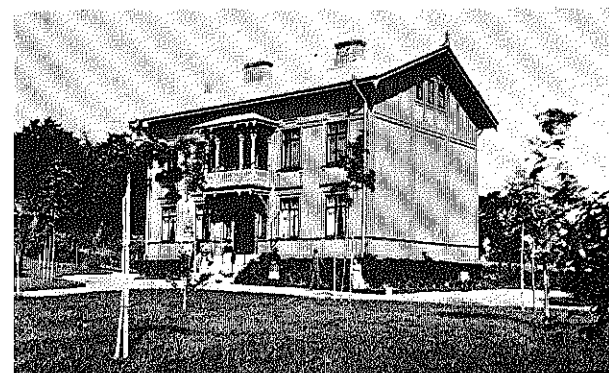
Den lilla rödmålade skolan i Kallebäck har anor, som går tillbaka till Örgryte första skola. När det mindre skolhuset i Underås revs, användes en del av virket till en skola öster om Kallebäck's fattigtuga.

I samband med järnvägsbygget mellan Göteborg och Varberg blev det aktuellt att riva skolan vid kyrkan. Man ville bygga en ny skola på Örgryte Stom men Leopold Abrahamsson på Jakobsdal vägrade sälja mark. Då erbjöd sig kapten Berggren på Bö att sälja tomt till både den nya skolan och den

nya kyrkan. Så kom Böskolan och Örgryte nya kyrka att uppföras av samma byggmästare, F O Pettersson. Skolan var färdig till höstterminen 1888. Den fick elektrisk belysning 1908 samtidigt som kyrkan och som de första husen i Göteborg. År 1922 införlivades Örgryte skolor med Göteborg.

Böskolan på 1910-talet

Lärarhuset på Bö